

SBO De Vorm

ANALYSE SOCIALE VEILIGHEID SCHOOLJAAR 2021/2022

Een school is veilig als de sociale, psychische en fysieke veiligheid van leerlingen niet door handelingen van anderen wordt aangetast. Dat betekent dat er een veilige en positieve sfeer is op school en dat de school optreedt tegen pesten, uitschelden, discriminatie, geweld en andere vormen van ongepast gedrag en deze zoveel mogelijk voorkomt.

Ieder schooljaar wordt op SBO De Vorm de veiligheidsbeleving van de leerlingen gemonitord om vervolgens zo nodig maatregelen te nemen ter verbetering.

Op SBO De Vorm is de Kanjertraining de methode voor de sociaal-emotionele ontwikkeling en wordt het digitale Kanjer Volg- en Adviesstelsel (KanVAS) gebruikt. De Sociale Veiligheidslijst van KanVAS is goedgekeurd door de COTAN en wordt gebruikt om zicht te krijgen en houden op de veiligheidsbeleving van de leerlingen en om te voldoen aan de wet Sociale Veiligheid. De lijst wordt jaarlijks ingevuld door de leerlingen uit leerjaar 5 t/m 8. Het referentiekader en de normering van KanVAS gaan niet specifiek over het SBO, maar over het gehele basisonderwijs. Stichting Kanjertraining is aan het onderzoeken of er een apart referentiekader SBO kan gaan komen voor het gehele leerlingvolgsysteem.

Middels de sociale veiligheidslijst worden de volgende aspecten gemeten:

1. Het vóórkomen van incidenten op school (Ondervindt agressie). Dit is de aantasting van sociale veiligheid (pesten etc.), psychische veiligheid (bedreigen etc.) en fysieke veiligheid (schoppen etc.).
2. Veiligheidsbeleving van leerlingen (Ik voel me veilig op school/op het plein etc.).
3. Welbevinden van leerlingen (Hoe prettig voel je je tussen je klasgenoten?).
4. Leerkracht treedt op (Vinden leerlingen dat de leerkracht goed optreedt?).
5. Angst voor agressie.
6. De klas ziet problemen.

In het schooljaar 2021/2022 is de sociale veiligheidslijst in mei 2022 ingevuld door 89 leerlingen van SBO De Vorm, verdeeld over 6 klassen, van leerjaar 5 tot en met groep 8. De analyse van de uitkomsten richt zich -als het gaat om de Wet Sociale veiligheid- op 3 aspecten, namelijk Welbevinden, Veiligheidsbeleving en Ondervindt agressie.

Het schoolgemiddelde op 2 van de 3 hoofdgebieden heeft een oranje score, wat betekent dat op deze gebieden aandacht gewent is. Het betreft de aspecten 'Veiligheidsbeleving' en "Ondervindt agressie". Leerlingen van SBO De Vorm hebben gemiddeld genomen een negatieve veiligheidsbeleving, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen fysieke-, sociale- en psychische veiligheid. De oranje score op "Ondervindt agressie" betekent dat aandacht gewent is met betrekking tot dit gebied, waarbij het gaat om het ervaren van agressief gedrag, het zelf agressief reageren en de angst om het eventueel voorkomen van agressie. Het derde hoofdgebied, welbevinden, scoort lichtgroen (net zo veilig als de normgroep). Dit is een positieve score, zeker in vergelijking met de afname van vorig schooljaar.

Een belangrijke kanttekening bij de interpretatie van bovenstaande analyse wordt gevormd door de volgende aspecten.

De normering en referentiegroep zijn geënt op regulier basisonderwijs. Bekend is dat de kindkenmerken van een SBO populatie evident verschillen van de kernmerken van leerlingen binnen het regulier basisonderwijs. Zo hebben leerlingen binnen het speciaal basisonderwijs vaak moeite met het verschil tussen plagen en pesten, vinden zij het lastig om de vragen op een juiste wijze te interpreteren en hebben zij vaak moeite met een juiste interpretatie van- en een juiste reflectie op het gedrag van anderen en van zichzelf. Tevens zijn er binnen het SBO kinderen die angstig worden door het externaliserende gedrag van klasgenoten, wat binnen het regulier basisonderwijs minder frequent voorkomt.

Voor veel van onze leerlingen is veiligheid niet een standaard. De doelgroep van SBO De Vorm heeft vaak negatieve ervaringen en het gevoel van falen op de vorige school. Daarnaast is er ook vaak sprake van systeemproblematiek.

Gedurende het schooljaar stromen er regelmatig kinderen in die vanuit het regulier onderwijs of een andere SBO-school komen. Daardoor vindt het proces van forming-storming en norming ook meerdere keren plaats.

Op SBO de Vorm is er een groter aantal jongens dan meisjes. Er zijn meerdere klassen die alleen uit jongens bestaan. In de "Verantwoording sociale veiligheid (primair onderwijs) van stichting Kanjertraining" (Vlieg, 2017) wordt gesproken over het verschil in de veiligheidsbeleving tussen jongens en meisjes. Meisjes scoorden hoger op Angst voor agressie, terwijl jongens meer agressie ondervonden. Dit zien wij ook terug in onze resultaten.

Tevens laat de bovengenoemde verantwoording zien dat leerlingen in groep 5 en 6 anders scoren dan groep 7 en 8. Veiligheidsbeleving nam toe en angst voor agressie en ondervonden agressie nam af. Kinderen in de normgroep gaan zich kennelijk steeds veiliger voelen op school naarmate ze ouder worden. Ook dit is zichtbaar in onze resultaten.

In vergelijking met vorig schooljaar is op basis van de scores het welbevinden van onze leerlingen verbeterd. Dit zal zeker te maken hebben met de interventies die reeds zijn ingezet. Ook de veiligheidsbeleving is vergroot en het ondervinden van agressie is verminderd ten opzichte van vorig schooljaar, al blijven deze gebieden we de nodige aandacht behoeven. Positief is dat het onderdeel "klas ziet problemen" dit jaar wederom lichtgroen scoort op de sociale veiligheidslijst en dat de leerlingen van SBO De Vorm ervaren dat de leerkracht adequaat optreedt als het gaat om onveiligheid binnen school (lichtgroene score = net zo veilig als de normgroep). Hierin is een stijgende lijn zichtbaar (zie tabel op bladzijde 4). Deze stijgende lijn kan deels verklaard worden door de ingezette interventies naar aanleiding van de veiligheidsmeting in het schooljaar 2018/2019. Deze interventies richten zich op veiligheidsbeleving, welbevinden, conflicthantering, schoolregels, leerkrachtgedrag en ouderbetrokkenheid. "Leerkracht treedt op" is zelfs gestegen van lichtgroen naar donkergroen. Dit zijn positieve ontwikkelingen.

Hoewel bovenstaande kanttekeningen de huidige scores enigszins nuanceren, geven de scores alsnog voldoende aanleiding om het veiligheidsbeleid van SBO De Vorm nog verder aan te scherpen middels de volgende interventies. De regiegroep SEO zal de interventies bewaken, waar nodig aansturen en borgen, in overleg met de directie.

- De schoolregels en consequenties zijn aangescherpt en expliciet onder de aandacht gebracht bij leerlingen en ouders om deze vervolgens structureel in te zetten, schoolbreed (document pedagogisch sociaal klimaat). Een voorbeeld hiervan is de maatjesklas: een leerling wordt tijdelijk (kwartier) in een andere groep geplaatst om te werken of om tot rust te komen, als dit in de eigen klas niet meer lukt. Vervolgens wordt de situatie met de leerling geëvalueerd om te kijken wat de volgende keer anders kan. Een ander voorbeeld is het inzetten van een time-out: leerlingen kunnen met een time-out kaartje op zak gedurende een aantal minuten een time-out nemen om hun emoties te reguleren en zodoende vervolgens weer deel te kunnen nemen aan de les in de klas.
- Het protocol schorsing en verwijdering is aangepast en wordt zo nodig gehanteerd.
- In schooljaar 2021/2022 is de kanjer coördinator één dag in de twee weken vrij geroosterd geweest om alles rondom Kanjertraining en SEO te verstevigen en te borgen.
- De implementatie van de Kanjertraining en hieraan gekoppeld het gebruik van kanVAS maakt dat de sociaal emotionele ontwikkeling van leerlingen wordt gevolgd en er individuele handelingsplannen worden gemaakt gericht op de sociaal-emotionele ontwikkeling. Vanaf het schooljaar 2020/2021 zijn er 2 keer per jaar groepsbesprekingen gericht op sociaal emotioneel gebied, naast de groepsbesprekingen gericht op de didactische ontwikkelingen. Bij de groepsbesprekingen gericht op SEO sluiten naast het klassenteam de gedragswetenschapper en de Kanjer coördinator aan. Input van de besprekingen zijn de leerling- en docent vragenlijst welbevinden. Ook heeft de kanjer coördinator klassenbezoeken gedaan gericht op de zichtbaarheid van de kanjermethode. In het schooljaar 2020/2021 hebben leerkrachten en onderwijs ondersteunend personeel Kanjer training licentie B gevolgd. In schooljaar 2022/2023 zullen leerkrachten en ondersteunend personeel Kanjertraining licentie C gaan volgen.
- Vanaf schooljaar 2022/2023 wordt er een extra gespreksmoment met ouders en kinderen ingezet in november, gericht op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind.
- Binnen de klassen wordt er specifiek aan gedragsproblematiek gewerkt door middel van de ROE: samen werken aan gewenst gedrag in de klas. In schooljaar 2020/2021 is de ROE methode op een studiedag met het gehele team besproken en is de handleiding voor de ROE aangepast (werkwijze ROE SBO De Vorm).
- Binnen school wordt gewerkt vanuit een warm en positief pedagogisch klimaat waarin de leerlingen ruimte ervaren om zichzelf te mogen zijn en positieve feedback belangrijk is.
- De ouderbetrokkenheid is vergroot d.m.v. denktank, ouderavonden en inzet van Parro.
- Betrokkenheid en eigenaarschap leerlingen is vergroot door het opzetten van een leerlingenraad en door de aanwezigheid van bovenbouwleerlingen bij gesprekken (startgesprek, rapport- en OPP gesprek, oudergesprek, adviesgesprek schoolverlaters enz). Vanaf schooljaar 2022/2023 sluiten naast de bovenbouwleerlingen ook de middenbouw leerlingen aan bij ouder-kind gesprekken met ouders/verzorgers en het klassenteam gericht op de sociaal emotionele ontwikkeling.
- Afgelopen schooljaren is de sociale veiligheidslijst tegelijk afgenomen met de leerlinglijst welbevinden uit het KanVas leerlingvolgsysteem. Voor dit schooljaar is er gekozen om deze twee lijsten niet meer in dezelfde periode af te nemen omdat dit teveel was voor de meeste leerlingen. De sociale veiligheidslijst is nu afgenomen in mei 2022 en dus losgekoppeld van de leerlingvragenlijst; wat goed is bevallen.

Onderstaand een tabel met daarin de gegevens van de Sociale veiligheid lijsten van de afgelopen 6 jaar*.

Schooljaar	Welbevinden	Veiligheidsbeleving	Ondervindt agressie	Angst voor agressie	Klas ziet problemen	Leerkracht treedt op
2016-2017	3,08	2,82	1,77	1,74	2,28	3,11
2017-2018	3,13	3,05	1,58	1,62	2,46	3,23
2018-2019	3,30	3,18	1,44	1,52	2,03	3,52
2019-2020**	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2020-2021	3,31	3,25	1,46	1,49	1,94	3,63
2021-2022	3,45	3,28	1,48	1,57	1,95	3,76

*Kanttekening: referentiekader en normering is gebaseerd op regulier basisonderwijs.

**In het schooljaar 2019-2020 is de sociale veiligheidsmeting door de lockdown tijdens de coronapandemie niet afgenomen.

Donkergroen: Valt in de veiligste 20% van de normgroep

Lichtgroen: Net zo veilig als de normgroep

Oranje: Aandacht gewenst

Rood: Valt in de onveiligste 5% van de normgroep, actie nodig.